

Przetwarzanie danych osobowych przez związki wyznaniowe

9 lutego 2021

Osoby rezygnujące z przynależności do Kościoła katolickiego, w myśl konstytucyjnej zasady wolności sumienia i religii mają prawo do usunięcia wszelkich dowodów przynależności do Kościoła.

W zakresie ochrony danych osobowych obecnie obowiązującymi aktami prawnymi są rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/679 z dnia 27 kwietnia 2016 r. w sprawie ochrony osób fizycznych w związku z przetwarzaniem danych osobowych i w sprawie swobodnego przepływu takich danych oraz uchylenia dyrektywy 95/46/WE – (RODO) opublikowanego w Dz. Urz. UE L 119 z 04.05.2016 r. oraz dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady z dn. 27 kwietnia 2016 r. w sprawie ochrony osób fizycznych w związku z przetwarzaniem danych osobowych przez właściwe organy w celu zapobiegania przestępczości, prowadzenia postępowań przygotowawczych, wykrywania i ścigania czynów zabronionych i wykonywania kar, w sprawie swobodnego przepływu takich danych oraz uchyłająca decyzję ramową Rady 2008/977/WSiSW opublikowana w Dz. Urz. UE L 127 z 23.05.2018 r., a także ustawa z dnia 10 maja 2018 roku o ochronie danych osobowych (Dz. U. z 2018 r., poz.1000, 1669), która służy stosowaniu powołanych wyżej aktów prawa europejskiego.

Ustawa uchyliła poprzednio obowiązującą ustawę z dnia 29 sierpnia 1997 r. o ochronie danych osobowych. W dniu 21 lutego 2019 roku ustawą o zmianie niektórych ustaw w związku z zapewnieniem stosowania rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/679 z dnia 27 kwietnia 2016 r. w sprawie ochrony osób fizycznych w związku z przetwarzaniem danych osobowych i sprawie swobodnego przepływu takich danych

oraz uchylenia dyrektywy 95/46/WE (Dz. U. z 2019, poz.730) wprowadzone zostały dalsze zmiany w obowiązującym prawie dostosowujące go do przepisów rozporządzenia unijnego.

W poprzednim stanie prawnym regulowanym uchyloną ustawą o ochronie danych osobowych obowiązywały szczególne restrykcje w przetwarzaniu tzw. wrażliwych danych osobowych, do których z całą pewnością zaliczały się dane osobowe osób fizycznych przetwarzane przez kościoły i inne związki wyznaniowe jako związane z przynależnością wyznaniową. Ustanowione kryteria dopuszczalności przetwarzania danych wrażliwych dotyczyły (art. 27 ust. 2 ustawy) wykonywania zadań statutowych kościołów i związków wyznaniowych np. w przygotowaniu formacyjnym kandydatów do stanu duchownego czy w kościelnych postępowaniach sądowych np. o unieważnienie małżeństwa konfesyjnego jak też prowadzeniu dokumentacji kościelnych. Według kryteriów podmiotowych dopuszczalność przetwarzania danych dotyczyła członków wspólnoty wyznaniowej i osób utrzymujących z nimi stałe kontakty związane z ich działalnością np. ubiegające się o członkostwo, natomiast kryteria przedmiotowe stanowiły te czynności, które niezbędne były do wykonywania zadań statutowych, a gwarancyjne miały zapewnić pewność ochrony przetwarzanych danych (art. 27 ust. 2 pkt. 4). Problemy jakie pojawiały się na tle przetwarzania danych, które doczekały się bogatego orzecznictwa sądów administracyjnych głównie koncentrowały się na kwestiach żądania zaprzestania przetwarzania danych osób, które występowały z danego kościoła czy związku wyznaniowego jak też takich osób, które nie będąc członkami nawiązywały kontakty osobiste z osobami należącymi do kościoła czy związku wyznaniowego np. w wypadku małżeństwa, adopcji czy kurateli. Żądania takie powinny skutkować natychmiastowym zaprzestaniem przetwarzania danych takich osób w systemach ewidencyjnych i informatycznych. Tak się jednak w wielu wypadkach nie działo zarówno w poprzednim stanie prawnym tj. pod rządami ustawy o ochronie danych osobowych ze względu na wyłączenie w stosunku do kościołów i związków wyznaniowych szeregu przepisów ustawy

dotyczących kompetencji kontrolnych Głównego Inspektora Ochrony Danych Osobowych np. art. 43 ust. 2 ustawy oraz w efekcie wszczęcia procedur sprawdzających i zastosowania środków prawnych w przypadku stwierdzenia naruszenia przepisów ustawy. Wszystko regulowane jest zatem wyłącznie prawem wewnętrznym danego związku wyznaniowego w zakresie jego autonomii i niezależności. W obecnym stanie prawnym sytuacja nie uległa poprawie wobec zastosowania korzystnej dla Kościoła katolickiego oceny stanu prawnego wewnętrznych kościelnych uregulowań prawnych dotyczących ochrony danych osobowych. Niezasadnie bowiem przyjęto, że „Dekret ogólny w sprawie ochrony osób fizycznych w związku z przetwarzaniem danych osobowych w kościele katolickim” wydany przez Konferencję Episkopatu Polski w dniu 13 marca 2018 r., a promulgowany dnia 30 kwietnia 2018 r. odpowiada wymaganiam przepisu art. 91 ust.1 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/679 z dn. 27 kwietnia 2016 r. – RODO pozwalającego na wyłączenie kompetencji organu administracji państwowej jakim jest Prezes Urzędu Ochrony Danych Osobowych w zakresie ochrony danych osobowych przetwarzanych w Kościele katolickim.

Przepis art. 91 ust. 1 RODO wymaga spełnienia jednoczesnego aż trzech warunków tj. kościół lub inny związek wyznaniowy musi posiadać w prawie wewnętrznym owe szczegółowe zasady ochrony osób fizycznych w związku przetwarzaniem ich danych osobowych, posiadane zasady muszą być stosowane w momencie wejścia w życie rozporządzenia RODO, a one same muszą odpowiadać zasadom określonym w art. 8 Karty Praw Podstawowych Unii Europejskiej i uszczegółowionym w rozporządzeniu, ponadto zasady obowiązujące w związku wyznaniowym mogą być stosowane jeżeli zostaną dostosowane do rozporządzenia RODO. Tymczasem przepisy RODO, stosownie do art. 99 ust. 1 weszły w życie dwudziestego dnia po ogłoszeniu w „Dzienniku Urzędowym Unii Europejskiej”, czyli 24 maja 2016 roku, a wspomniany dekret ogólny Konferencji Episkopatu Polski ukazał się 30 kwietnia 2018 r. Nie zmienia niczego fakt zawieszenia stosowania obowiązujących przepisów rozporządzenia RODO do dnia 25 maja 2018 roku, gdyż

wejście w życie nie może być oznaczone, tożsame z jednoczesnym zawieszeniem stosowania aktu prawnego.

Uprawnione jest zatem stanowisko, że dekret KEP nie spełnia wymagań formalnych przepisu art. 91 ust 1 RODO, a więc nie może być uznany za podstawę wyłączenia stosowania przepisów rozporządzenia, a ty samym kompetencji Prezesa UODO. Dodatkowo powołany przepis rozporządzenia powinien być interpretowany zgodnie z art. 8 Karty Praw Podstawowych Unii Europejskiej (Dz. Urz. C 202, 07.06.2016, s. 389-405) i rozporządzeniem RODO. Regulacje dotyczące ochrony osób fizycznych w związku z przetwarzaniem ich danych osobowych obowiązujące w związkach wyznaniowych, które miały być nadal stosowane po wejściu w życie rozporządzenia, o ile faktycznie były stosowane i odpowiadały zakresowi ochrony wymaganemu przez art. 8 Karty Praw Podstawowych, miały zostać jedynie dostosowane do rozporządzenia RODO. Ocena wypełnienia warunków przewidzianych w rozporządzeniu należy do kompetencji organu nadzorczego tj. Prezesa UODO i ewentualnie do sądu. Jednakże w polskich realiach z niewiadomych względów przyjęto, że istnieją dostateczne podstawy do wyłączenia kompetencji urzędu państwowego, a dekret Konferencji Episkopatu Polski, który nie mógł być stosowany w dniu wejścia w życie rozporządzenia RODO za skuteczne prawnie dostosowanie wcześniejszego stanu prawnego do wymogów rozporządzania RODO uprawniające także do utworzenia w Kościele katolickim niezależnego od państwa organu Kościelnego Inspektora Ochrony Danych Osobowych jako organu monitorującego i zapewniającego przestrzeganie przepisów o ochronie danych osobowych w ramach działalności Kościoła katolickiego i jego struktur, upowszechniania wiedzy o ochronie danych, doradztwa dla administratorów danych i podmiotów przetwarzających dane. Inspektor taki został wybrany na plenarnym posiedzeniu Konferencji episkopatu polski w dniu 2 maja 2018 r. Jest nim obecnie ks. prof. Piotr Kroczek. Stanowisko dopuszczające zastosowanie art. 91 ust.2 rozporządzenia RODO nie odpowiada wymogowi rzeczywistego stosowania przez Kościół katolicki w dniu 24 maja 2016 r.

zasad ochrony danych osobowych wymaganych przez rozporządzenie RODO następnie zawartych w dekrete KEP z 13 marca 2018 r. z uwagi na brak takich wcześniejszych regulacji. Nie można bowiem uznać za mającą charakter wiążący w państwowym porządku prawnym instrukcji wydanej przez Sekretariat Episkopatu Polski i Głównego Inspektora Danych Osobowych z dnia 23 września 2009 r. dotyczącej ochrony danych osobowych w działalności Kościoła katolickiego w Polsce. Nie spełniają takiego wymogu, ani nie mogą być uznane za alternatywną regulację zasad ochrony danych także i przyjmowane w prawie wewnętrznym Kościoła zasady postępowania w sprawach występowania z Kościoła zastąpione w 2015 r. dekretem ogólnym KEP w sprawie wystąpień z Kościoła oraz powrotu do wspólnoty czy instrukcjami odnoszącymi się do sposobu prowadzenia ksiąg parafialnych.

Zasadnie powstaje więc pytanie jak pogodzić obecną praktykę Kościoła katolickiego w przedmiocie usuwania danych osobowych osób fizycznych dokonujących apostazji czy zmiany wyznania wobec brzmienia art. 53 ust. 2 Konstytucji RP gwarantującego obywatelom wolność wyznawania oraz przyjmowania religii według własnego wyboru, która w myśl art.31 ust.1 Konstytucji podlega ochronie prawnej? Bardziej skomplikowana jest sytuacja osób rezygnujących z przynależności wyznaniowej do Kościoła katolickiego, a nie dokonujących zmiany konfesji, gdyż ich prawo do usunięcia wszelkich dowodów przynależności do Kościoła mieści się w ogólnym sformułowaniu art. 53 ust. 1 Konstytucji, którym państwo zapewnia każdemu wolność sumienia i religii.

Autorstwo: Mirosław Woroniecki

Źródło: Trybuna.info